

WYPOCZYNEK NA TERENACH LEŚNYCH – PREFERENCJE TURYSTÓW ORAZ KOSZTY WIZYT NA PRZYKŁADZIE NADLEŚNICTWA CELESTYNÓW

Martyna Jackiewicz¹, Agnieszka Mandziuk²✉

¹Wydział Leśny, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
ul. Nowoursynowska 159 (budynek 34), 02-776 Warszawa

²Katedra Urządzania Lasu, Dendrometrii i Ekonomiki Leśnictwa, Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie
ul. Nowoursynowska 159 (budynek 34), 02-776 Warszawa

ABSTRAKT

Celem badań było określenie preferencji turystów w zakresie wypoczynku na terenie Nadleśnictwa Celestynów oraz określenie wielkości poniesionych przez nich kosztów z tego tytułu. Badania ankietowe przeprowadzono w listopadzie 2017 r. na grupie 64 dorosłych respondentów przebywających na terenie nadleśnictwa, w Centrum Edukacji Leśnej oraz na ścieżkach edukacyjnych. Ankietowanych zapytano o ich preferencje związane z odpoczynkiem: motywy przyjazdu, częstości odwiedzin, długości pobytu oraz koszty związane z wizytą. Analizę kosztów pobytu przeprowadzono, uwzględniając koszty podróży, wyżywienia, noclegu i wydatki pozostałe z podziałem na wizyty 1-dniowe, 2-dniowe i 3-dniowe. Głównym motywem przyjazdu ankietowanych była realizacja zainteresowań (31%) i wypoczynek (27%). Najwięcej pytanym (69%) preferowało wypoczynek 1-dniowy. Biorąc pod uwagę ogólne koszty wizyty, najliczniejszą grupę stanowili turyści, którzy wydali kwotę mniejszą niż 50 zł (40%). Najczęściej respondenci deklarowali, że ponieśli następujące koszty: na wyżywienie 20–30 zł (35%), na nocleg 41–80 zł (20%), na podróż mniej niż 50 zł (39%); 49% wskazało dodatkowe wydatki, zwykle zakup pamiątek (36%). Przeprowadzone badania potwierdzają, że lasy są popularnym miejscem wypoczynku, a występujące na terenie Nadleśnictwa Celestynów atrakcje turystyczne są podstawą rozwoju turystyki i mogłyby być podstawą nowych produktów sylwaturystycznych tego regionu.

Słowa kluczowe: preferencje społeczne, rekreacja, tereny leśne, koszty turystyki, produkt turystyczny, Nadleśnictwo Celestynów

WSTĘP

Każdy teren leśny ma własne unikatowe walory przyrodnicze decydujące o jego atrakcyjności. Ich znajomość często jest głównym czynnikiem decydującym o wyborze miejsca do rekreacji. W ostatnich latach popularnym zjawiskiem stała się sylwaturystyka, określana ogólnie jako działalność turystyczna w lasach (Bielinis i in., 2016). Szczegółowa definicja określa

sylwaturystykę jako działania osób, które w czasie wolnym przynajmniej przez jeden dzień przebywają w środowisku leśnym, znajdującym się poza ich codziennym otoczeniem, w celu wypoczynku, edukacji i rozwoju, realizacji zainteresowań oraz w innych celach (Danilewicz, 2006). Należy pamiętać, że sylwaturystyka spełnia różne funkcje w powiązaniu turystyki

✉ amandziuk@wl.sggw.pl, <https://orcid.org/0000-0002-0623-767X>

z rzeczywistością, w której funkcjonuje i rozwija się. Najważniejszą wydaje się funkcja wypoczynkowa, która łączy się ze zdrowotną (Muszyński i Koziół, 2013). Ważnym i niezbędnym elementem rozwoju turystyki na obszarach leśnych są występujące na ich terenach atrakcje turystyczne, które stanowią lub w przyszłości mogą stanowić istotę produktów sylwaturystycznych (Felczak i in., 2018; Mandziuk, 2010; 2011). Preferencje rozmaitych grup społecznych uczestniczących w różnego rodzaju wyjazdach turystycznych były tematem wielu opracowań naukowych (Bielecka i Parzonko, 2016; Pieniążek i in., 2016; Smoleński 2015; 2016), w tym turystów odwiedzających obszary leśne (Arnberger, 2006; Arnberger i Haider, 2005; Dudek, 2014; 2016; Janeczko i in., 2017a; 2018; 2019; Kikulski, 2008; 2015; Kowalewski, 2018; Mandziuk, 2013; 2015; Skłodowski i in., 2013; Sławski i Sławska, 2009; Taylor i in., 2003; White i Lovett, 1999); a także osób o różnych stopniach sprawności (Janeczko i in., 2016; 2017b; Woźnicka i Kargul-Plewa, 2017). Potrzeby i preferencje turystów zmieniają się w czasie, co wynika m.in. z procesu bogacenia się społeczeństwa. Aby zapewnić społeczeństwu najlepsze warunki do wypoczynku, jest niezbędne zaspokojenie ich potrzeb przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony cennym elementom krajobrazu leśnego. Gałązka (2017) na podstawie badań przeprowadzonych w Kampinoskim Parku Narodowym dowodzi, że rozwój turystyki i rekreacji może wpływać na lepsze zaspokajanie potrzeb turystycznych i rekreacyjnych oraz polepszanie infrastruktury komunikacyjnej. Należy przy tym pamiętać, że decyzje o rozmieszczeniu obiektów rekreacyjno-turystycznych powinny uwzględniać nie tylko preferencje turystów, ale także specyfikę odwiedzanego obszaru. Percepcja społeczna postrzegania lasów zmienia się, obecnie są one głównie miejscem spędzania wolnego czasu i realizacji zainteresowań. Dlatego też staje się konieczne określenie preferencji turystów i wypoczywających. Rozwój turystyki danego obszaru nie jest możliwy bez ponoszenia nakładów finansowych przez zarządców czy właścicieli terenów leśnych. Dlatego jednym ze źródeł o dużych możliwościach kreowania dodatkowych przychodów jest dynamicznie rozwijająca się w ostatnich latach turystyka i rekreacja (Mandziuk i Janeczko, 2009).

Celem badań było określenie preferencji turystów odwiedzających Nadleśnictwo Celestynów (NC) ze względu na długość i częstość wizyt, motywy

odwiedzin oraz określenie wielkości poniesionych kosztów związanych z wizytą w NC.

TEREN BADAŃ

Nadleśnictwo Celestynów (RDLP Warszawa) obejmuje powierzchnię ponad 8,9 ha i jest położone na obszarze województwa mazowieckiego (rys. 1). Według regionalizacji przyrodniczo-leśnej Polski znajduje się na terenie Krainy Mazowiecko-Podlaskiej w Mezoregionie Doliny Środkowej Wisły i Równiny Wołomińsko-Garwolińskiej (Zielony i Kliczkowska, 2012). Na terenie nadleśnictwa znajduje się 14 rezerwatów przyrody, 70 użytków ekologicznych (63,53 ha) oraz sześć pomników przyrody. Do rozwoju turystyki przyczyniają się m.in. istniejące ścieżki edukacyjne: „Łabędzim szlakiem” przy rezerwacie przyrody „Na Torfach” im. Janusza Kozłowskiego oraz „Goździkowe Bagno”. Ważną rolę pełni także Centrum Edukacji Leśnej (CEL), na terenie którego pracownicy nadleśnictwa prowadzą edukację przyrodniczo-leśną dla osób w różnych grupach wiekowych. Na terenie CEL znajduje się pomnik „Golgota leśników polskich i ich rodzin pomordowanych na wschodzie w latach 1939–1948”. Nadleśnictwo Celestynów wchodzi w skład Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Warszawskie” oraz Mazowieckiego Parku Krajobrazowego.

Rys. 1. Położenie Nadleśnictwa Celestynów
Fig. 1. The location of the Celestynów Forest District

MATERIAŁ I METODY

Badania ankietowe zostały przeprowadzone w listopadzie 2017 r. na terenie Nadleśnictwa Celestynów (NC) na terenie CEL oraz na ścieżce edukacyjnej „Goździkowe Bagno” i ścieżce edukacyjnej „Łabędzim szlakiem” przy rezerwacie przyrody „Na Torfach” im. Janusza Kozłowskiego. Badania ankietowe przeprowadzono na grupie 64 dorosłych respondentów przebywających na obszarze NC. Wykonano je metodą sondażu diagnostycznego, jako narzędzie badawcze wykorzystano kwestionariusz ankiety. W ankiecie zastosowano trzy rodzaje pytań: zamknięte, otwarte oraz półotwarte. Kwestionariusz zawierał pytanie wprowadzające, pytania właściwe oraz metryczkę. Opracowaniu poddano pytanie wprowadzające dotyczące znajomości atrakcji turystycznych NC oraz pytania właściwe, które miały określić motyw przyjazdu respondentów, częstość odwiedzin, długość pobytu, środki transportu, z których korzystali przyjeżdżający oraz koszty związane z wizytą w NC. Analiza kosztów pobytu uwzględniała koszty przyjazdu, wyżywienia, noclegu oraz pozostałe wydatki z podziałem na wizyty 1-dniowe, 2-dniowe i 3-dniowe. Metryczka zawierała pytania o płeć, wiek, miejsce zamieszkania, wykształcenie oraz wielkość dochodu miesięcznego i liczby osób w rodzinie.

WYNIKI

W badaniach wzięło udział 64 respondentów, w tym 63% kobiet i 37% mężczyzn. Najliczniejszą grupę stanowiły osoby w przedziale wiekowym 25–40 lat (43%), 40% turystów było w wieku 41–55 lat, a najmniej liczną grupę (9%) stanowili ankietowani w wieku powyżej 55 lat. Wśród ankietowanych 36% mieszkało w miastach do 100 tys. mieszkańców, 27% zadeklarowało, że mieszka na wsi, a 23% – w miastach liczących 50–100 tys. mieszkańców. Najmniejsza liczba respondentów (17%) przyjechała z miast powyżej 100 tys. mieszkańców. Respondenci uczestniczący w badaniach pochodzili z sześciu województw: najwięcej – 77% z województwa mazowieckiego, 11% z lubelskiego, pozostali z województw podlaskiego (4%), łódzkiego (3%) i opolskiego (3%) oraz dolnośląskiego (2%). Biorąc pod uwagę wykształcenie respondentów, można zauważyć, że najliczniejszą grupę

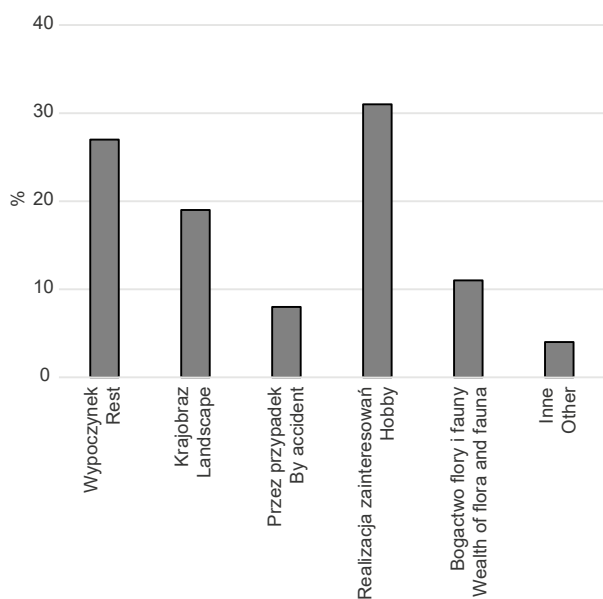
stanowiły osoby z wykształceniem średnim (43%) i wyższym (39%), natomiast 15% wskazało wykształcenie zawodowe oraz 3% – podstawowe. W grupie uczestniczących w badaniach najwięcej respondentów wskazało, że ich dochód rodzinny znajduje się w przedziale 5001–6000 zł (25%) oraz 6001–7000 zł (23%). Wśród ankietowanych turystów 14% wskazało na dochód w zakresie 2001–3001 zł, po 11% – w przedziałach 4001–5000 zł i 7001–8000 zł. Z kolei najmniej – 2% pytanym zadeklarowało miesięczny dochód w rodzinie wynoszący poniżej 2000 zł. Analizując wielkość dochodu w przeliczeniu na osobę, można zauważyć, że najliczniejszą grupę stanowili pytani pochodzący z rodzin czteroosobowych (36%) oraz pięcioosobowych (25%). Z rodzin trzyosobowych wywodziło się 20% badanych, z kolei 9% ankietowanych wskazało, że w ich rodzinach z dochodu utrzymują się dwie osoby, a 8% respondentów stwierdziło, że jedna osoba. Pozostałe 2% badanych pochodziło z rodzin sześciuosobowych.

Analizując wiedzę respondentów o atrakcjach znajdujących się w NC, można zauważyć, że najwięcej pytanym wiedziało o istnieniu ścieżki edukacyjnej „Łabędzim szlakiem” przy rezerwacie przyrody „Na Torfach” im. Janusza Kozłowskiego (25%) i ścieżki edukacyjnej „Goździkowe Bagno” (23%) oraz Centrum Edukacji Leśnej w Celestynowie (22%). Najmniej znaną atrakcją okazały się szlaki konne (7%; rys. 2). Biorąc pod uwagę motyw odwiedzin turystów NC, stwierdzono, że najwięcej respondentów wskazało jako przyczynę przyjazdu realizację zainteresowań (31%) oraz potrzebę wypoczynku (27%). Najmniej osób zaznaczyło odpowiedź Inne (3%), w której jako powód przyjazdu podano uczestnictwo w zorganizowanych zajęciach edukacyjnych (rys. 3).

Na pytanie o częstość odwiedzin w NC 30% turystów wskazało swoją wizytę jako pierwszą w NC, dla 31% ankietowanych była to wizyta trzecia, dla 19% – druga, a dla 11% – czwarta. Badane tereny leśne odwiedziło wcześniej: pięć razy – 6% ankietowanych, a cztery razy – pozostałe 3%. Najwięcej pytanym (69%) preferowało wypoczynek 1-dniowy oraz 2-dniowy (26%), a pozostałe 5% odwiedzających 3-dniowy. Na pytanie o środek transportu, z którego korzystali respondenci 64% wskazało głównie samochód, 27% – pociąg, 5% – autobus, 3% – autokar wycieczkowy oraz 1% – rower. W grupie deklarujących przyjazd do

Rys. 2. Znajomość atrakcji turystycznych Nadleśnictwa Celestynów
Fig. 2. Knowledge of tourist attractions in the Celestynów Forest District

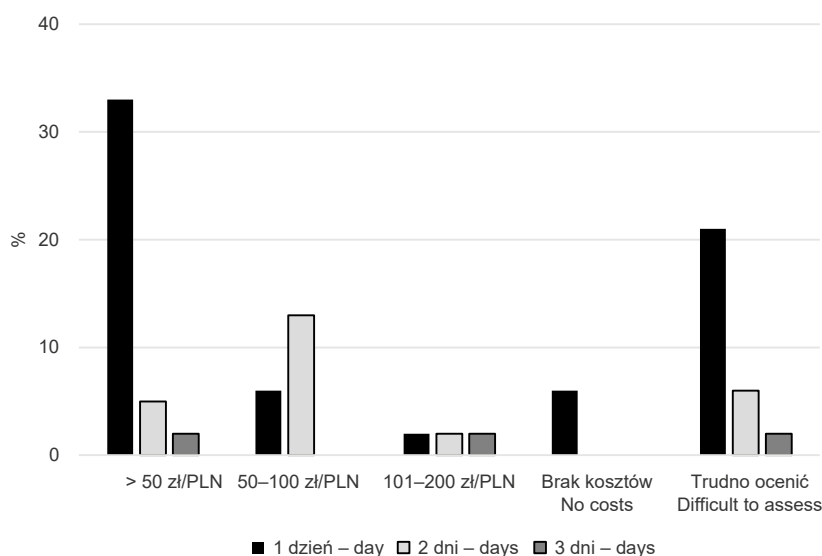

Rys. 3. Powód przyjazdu do Nadleśnictwa Celestynów
Fig. 3. Reasons to visit the Celestynów Forest District

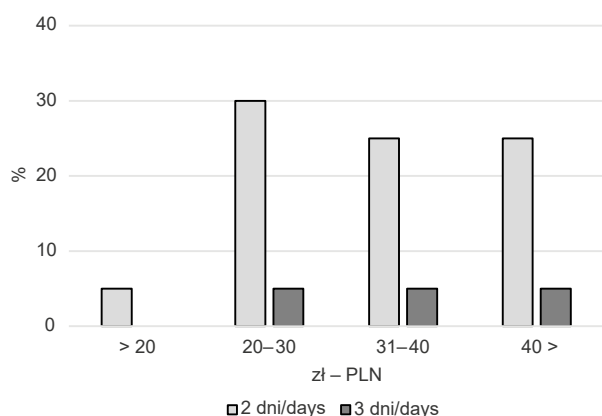
NC na okres dłuższy niż jeden dzień określono miejsca noclegu. Największa liczba respondentów wskazała hotel (42%), następna grupa wybrała nocowanie w gospodarstwie agroturystycznym (32%), a ostatnia – u rodziny (26%).

Analizując całkowite koszty wizyty w NC, zaobserwowano, że 6% ankietowanych nie poniosło żadnych

wydatków, a 29% nie potrafiło określić ich wielkości. Największą grupę stanowili turyści, którzy wydali kwotę poniżej 50 zł (40%, w tym 33% – osoby odpoczywające 1 dzień, 5% – 2 dni i 2% – 3 dni). W następnej grupie pod względem liczebności znaleźli się deklarujący wartość kwoty w przedziale 51–100 zł (19%, w tym ankietowani przyjeżdżający na 2 dni – 13% i na 1 dzień – 6%). Ostatnią grupę tworzyli respondenci, którzy przeznaczili na pobyt od 101 zł do 200 zł (6%, po 2% w każdym zadeklarowanym czasie trwania wizyty). Analizę ogólnych kosztów wizyt przeprowadzono także z uwzględnieniem poszczególnych wydatków obejmujących: koszty podróży, wyżywienia, noclegu i pobytu na terenie NC z podziałem na wizyty 1-dniowe, 2-dniowe i 3-dniowe. Na koszty podróży najczęściej osób wydało kwotę mniejszą niż 50 zł (39%, w tym 32% ankietowanych – wizyty 1-dniowe, 5% – wizyty 2-dniowe i 2% – wizyty 3-dniowe). W kolejnej grupie znaleźli się ankietowani, którzy nie potrafili określić kosztów przyjazdu do NC (29%). Najmniej liczną grupę (6%) tworzyły osoby, które wydały od 101 zł do 200 zł (po 2% dla każdego rodzaju wizyty pod względem długości) oraz respondenci deklarujący, że nie ponieśli kosztów przyjazdu (rys. 4). Na wyżywienie najczęściej respondentów wydało kwoty od 20 zł do 30 zł (35%, w tym 30% osoby przebywające w NC 2 dni i 5% – turyści przebywający 3 dni). Po 25% respondentów przyjeżdżających do nadleśnictwa na 2 dni wydało na wyżywienie 31–40 zł

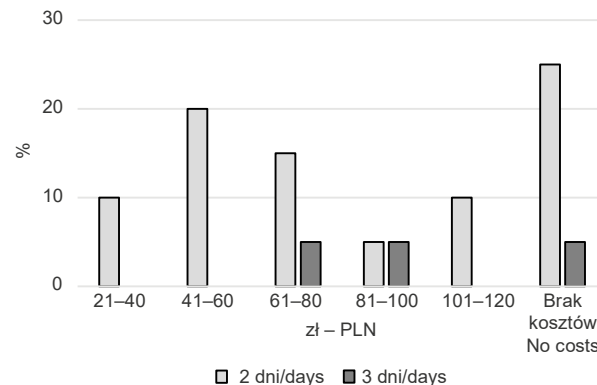

Rys. 4. Koszty podróży do Nadleśnictwa Celestynów
Fig. 4. Costs of travel to the Celestynów Forest District

Rys. 5. Koszty wyżywienia z zależności od długości wizyty
Fig. 5. Costs of meals depending on the duration of visit

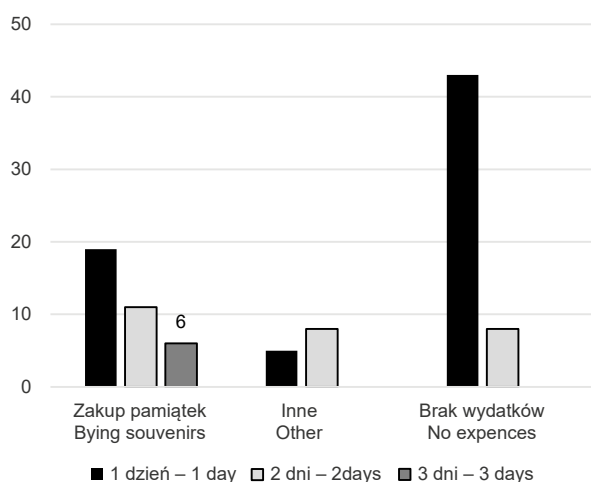
oraz więcej niż 40 zł; ostatnią grupę stanowiły osoby (po 5%), które przebywały w NC 3 dni i przeznaczyły na wyżywienie od 31 zł do 40 zł oraz powyżej 40 zł (rys. 5). Deklarowane koszty noclegu dotyczyły respondentów, którzy przebywali w NC dłużej niż 1 dzień (rys. 6). Największą grupę tworzyli ankietowani, którzy nie ponieśli kosztów noclegu (30%, w tym 25% – wizyty 2-dniowe i 5% – wizyty 3-dniowe). Z kolei 20% ankietowanych zadeklarowało kwoty od 41 zł do 60 zł, podobnie jak osoby wskazujące

Rys. 6. Koszty noclegu turystów w zależności od długości wizyty

Fig. 6. Costs of accommodation of tourists depending on the duration of visit

61–80 zł (w tym 15% – wizyty 2-dniowe i 5% wizyty 3-dniowe). Najmniej respondentów (po 5%) wykazało koszty od 81 zł do 100 zł. Ostatnia analizowana grupa kosztów dotyczyła pozostałych wydatków związanych z pobytem respondentów na terenie NC: 36% z nich wskazało, że w czasie wizyty kupiło pamiątki (19% – wizyty 1-dniowe, 11% – wizyty 2-dniowe i 6% – wizyty 3-dniowe), a kolejne 13% poniosło inne koszty (5% – wizyty 1-dniowe i 8% – wizyty 2-dniowe). Brak wydatków (rys. 7) zadeklarowało 51% pozostałych

Rys. 7. Pozostałe wydatki turystów w czasie pobytu w Nadleśnictwie Celestynów

Fig. 7. Other expenses of tourists' visits to the Celestynów Forest District

turystów (w tym 43% – wizyty 1-dniowe i 8% – wizyty 2-dniowe). Ostatnia analiza dotyczyła wysokości pozostałych wydatków związanych z pobytem na terenie NC w zależności od długości wizyty. Respondenci wskazali trzy warianty odpowiedzi: zakup pamiątek, inne wydatki oraz brak kosztów. W grupie wizyt 1-dniowych najwięcej respondentów (44%) nie poniosło żadnych kosztów, 20% ankietowanych zakupiło pamiątki (najczęściej wskazywane kwoty – 10 zł i 20 zł), inne wydatki poniosło 6% turystów (najczęściej wskazywane kwoty – 10 zł, 20 zł i 30 zł). W grupie wizyt 2-dniowych 8% ankietowanych zadeklarowało, że nie poniosło żadnych kosztów pobytu, 11% respondentów kupiło pamiątki (najczęściej wskazywane kwoty – 10 zł, 20 zł, 30 zł oraz 50 zł); grupę innych kosztów zadeklarowało 8% pytanym (najczęściej wskazywane kwoty – 20 zł, 30 zł i 50 zł). Ostatnia grupa turystów odpoczywająca w NC (6%) przez 3 dni poniosła koszty zakupu pamiątek (najczęściej wskazywane kwoty – 10 zł, 40 zł i 50 zł).

DYSKUSJA I PODSUMOWANIE

Przeprowadzone badania potwierdzają, że lasy są popularnym miejscem wypoczynku. Wśród respondentów przebywających na terenie NC 27% wskazało, że wypoczynek był głównym motywem ich przyjazdu.

Podobne wyniki uzyskano w badaniach na terenach: Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Janowskie” – 31% (LKP LJ; Mandziuk, 2014; 2015), Nadleśnictwa Jabłonna – 57% (Raszyński, 2018), Nadleśnictwa Smardzewice (NS) – 52% (Felczak i in., 2018) czy rezerwatu przyrody „Nad Tanwią” (RP NT) – 61% (Mandziuk i in., 2019). Turyści odpoczywający w NC preferowali najczęściej wyjazdy krótkie, trwające 1–3 dni, a najwięcej osób zadeklarowało pobyt 1-dniowy (69%). Podobną tendencję prezentują wyniki badań preferencji wśród turystów przebywających w LKP LJ (85%; Mandziuk, 2014; 2015; Mandziuk i Parzych, 2017), w Parku Krajobrazowym „Lasy Janowskie” (68%; Mazurek-Kusiak, 2016) oraz wszyscy ankietowani w Leśnym Kompleksie Promocyjnym „Lasy Olsztyńskie” (LKP LO; Kaczyńska i in., 2018a) i rezerwacie przyrody „Skarpa Ursynowska” (RP SU; Kaczyńska i in., 2018b).

Biorąc pod uwagę częstość odwiedzin, można zauważyć, że dla 30% respondentów była to pierwsza wizyta na terenie NC, podobnie jak dla grupy blisko 60% wypoczywających w LKP LJ (Mandziuk, 2014; 2015), 43% przebywających w lasach Nadleśnictwa Jabłonna (NJ; Raszyński, 2018) oraz 59% ankietowanych w NS (Felczak i in., 2018). Dla porównania tylko 10% turystów w RP NT zadeklarowało, że odpoczywa na tym terenie po raz pierwszy (Mandziuk i in., 2019).

Rekreacja na terenach leśnych może być analizowana pod względem wielu aspektów. Oprócz atrakcji turystycznych przedmiotem rozważań mogą być korzyści będące udziałem turystów wypoczywających w lasach (Kaczyńska i in., 2018a; 2018b), co może być pomocne w nierynkowej ich wycenie (Płotkowski, 1995), a także koszty ponoszone przez właścicieli lub zarządców tych terenów w celu ich turystycznego i rekreacyjnego zagospodarowania (Janusz i Piszczek, 2012; Kożuch i in., 2015; Nawrot i Szymański, 2009; Pikus i Rother, 2015; Sprawozdanie..., 2019) oraz wielkości kosztów ponoszonych przez osoby wypoczywające (Kaczyńska i in., 2018a; 2018b; Mandziuk, 2010; 2014; Raszyński, 2018).

Biorąc pod uwagę wielkość kosztów ponoszonych przez turystów z tytułu wypoczynku na terenach leśnych, można zauważyć, że najwięcej respondentów (40%) przebywających w NC zadeklarowało koszty wizyty mniejsze niż 50 zł. Dla porównania średni koszt wizyty w NS wyniósł 50 zł (Felczak i in., 2018). Niższe

koszty wycieczki wskazano na terenie RP SU – 0,9 zł (Kaczyńska i in., 2018b) oraz parku miejskiego w Zamościu – 1,2 zł/os. (Kościk, 2000). Na podstawie metaanalizy wykonanej dla całego obszaru Europy w latach 1997–2001 stwierdzono średnie koszty wycieczki wahające się od 0,66 £ do 4,52 £ (Zandersen i Tol, 2009). Integralną składową kosztów ponoszonych przez turystów odpoczywających na terenach leśnych są wydatki związane z pobytem, wyżywieniem, noclegiem oraz podróżą z miejsca zamieszkania respondentów. Na podróż do NC najwięcej osób (39%) wydało kwotę mniejszą niż 50 zł. Porównywalne wyniki otrzymano w NS, gdzie średni koszt podróży wyniósł 50 zł (Felczak i in., 2018) oraz w KLP LJ – 57 zł (Mandziuk, 2010). Niższe wartości kosztów podróży uzyskano wśród ankietowanych na terenie LKP LO – średni koszt dojazdu wyniósł 11,21 zł (Kaczyńska i in., 2018b). W grupie turystów przebywających w NC najwięcej (35%) ankietowanych wydało na wyżywienie 20–31 zł. Podobne wyniki uzyskano w badaniach na terenie LKP LJ – 29 zł (średni koszt; Mandziuk, 2010). Wyższe wartości zadeklarowali turyści w NS – 40 zł (Felczak i in., 2018) oraz w NJ – 53 zł (Raszyński, 2018). Biorąc pod uwagę koszty noclegu na różnych obszarach leśnych odwiedzanych przez turystów, zbliżone średnie wartości uzyskano na terenie NS – 35 zł (Felczak i in., 2018) oraz LKP LJ – 33 zł (Mandziuk, 2010). Na badanym terenie uzyskano wyższe koszty noclegów, najwięcej turystów wskazało kwoty przeznaczone na ten cel wynoszące od 41 zł do 60 zł, podobnie jak w NJ – 59 zł (Raszyński, 2018).

Występujące na terenie Nadleśnictwa Celestynów atrakcje turystyczne stanowią podstawę rozwoju turystyki na tym obszarze. Należy pamiętać, że w celu zwiększenia zainteresowania turystów danym terenem trzeba podjąć działania promocyjne, dodatkowo konieczna jest odpowiednia infrastruktura turystyczna oraz profesjonalna obsługa personelu. Spełnienie tych warunków może przyczynić się w przyszłości do powstania produktów turystycznych, których istotę stanowią walory turystyczne. Według Altkorna (2005) produktem turystycznym jest m.in. miejsce w hotelu, wycieczka krajoznawcza, zwiedzanie, a także walory turystyczne danego miejsca. W procesie budowy produktu turystycznego ważna jest współpraca jednostek samorządowych, pracowników nadleśnictw, parków narodowych, właścicieli gospodarstw agroturystycznych i innych jednostek terytorialnych. Lasy NC

spełniają warunki do podjęcia próby utworzenia na ich obszarze produktów turystycznych ze względu na bogactwo flory i fauny oraz występowanie wielu atrakcji turystycznych, które mogłyby stać się rdzeniem nowych produktów sylwaturystycznych. Do najważniejszych z nich można zaliczyć: ścieżkę edukacyjną „Łabędzim szlakiem” przy rezerwacie przyrody „Na Torfach” im. Janusza Kozłowskiego, ścieżkę edukacyjną „Goździkowe Bagno”, CEL oraz punkt oporu „Dąbrowiecka Góra” wchodzący w skład umocnień Przedmościa Warszawskiego z 1940 r. wraz ze schronem obserwacyjnym artylerii typu Regelbau 120a oraz schronem bojowym typu Regelbau 514.

Na terenie NC najwięcej ankietowanych wyraziło gotowość do wizyt 1-dniowych (69%). W takim wariancie turyści mogliby zwiedzać atrakcje turystyczne znajdujące się od siebie w niewielkich odległościach. Propozycją produktu turystycznego skierowanego do tej grupy odwiedzających mogłoby być: zwiedzanie CEL (możliwość zorganizowania zajęć przez pracowników nadleśnictwa), spacer ścieżką edukacyjną „Goździkowe Bagno” oraz wizyta w rezerwacie przyrody „Bocianowskie Bagno”. Przyjeżdżający do NC na 2 dni (26%) mogliby w tym czasie: zwiedzić CEL, ścieżkę edukacyjną „Goździkowe Bagno”, rezerwat przyrody „Bocianowskie Bagno” oraz ścieżkę edukacyjną „Łabędzim szlakiem”, a także ośrodek edukacyjny „Baza Torfy”. Turyści wypoczywający w NC przez 3 dni (5%) mieliby szansę: zwiedzić CEL, ścieżkę edukacyjną „Goździkowe Bagno”, rezerwat przyrody „Bocianowskie Bagno” oraz ścieżkę edukacyjną „Łabędzim szlakiem” i ośrodek edukacyjny „Baza Torfy”. Dla spędzających czas aktywnie polecane są szlaki rowerowe i szlaki konne, a także ścieżka biegowa „Wolność jest w naturze”. Na terenie NC znajduje się 77 km szlaków przeznaczonych do jazdy konnej. Osoby przebywające na terenie NC dłużej niż jeden dzień mogłyby skorzystać z oferty noclegowej pobliskich gospodarstw agroturystycznych i hoteli (Święch, 2018) lub pola namiotowego znajdującego się przy CEL.

Poznanie preferencji turystów w zakresie wypoczynku na terenach leśnych warunkuje szybszy i efektywniejszy rozwój turystyki. Badania na ten temat przeprowadzono w Nadleśnictwie Celestynów, Smardzewice (Felczak i in., 2018) i Jabłonna (Raszyński, 2018). Można byłoby je również wykonać na terenach leśnych innych nadleśnictw, parków krajobrazowych,

parków narodowych, leśnych kompleksów promocyjnych, gmin czy powiatów. Ważnym ich aspektem jest przede wszystkim zapewnienie odpowiednich warunków wypoczynku, zdefiniowanie atrakcji turystycznych oraz dbałość o rozwój i utrzymanie infrastruktury turystycznej, a także możliwość określenia potencjalnych korzyści finansowych osiągniętych przez podmioty gospodarcze z turystyki i rekreacji.

PIŚMIENNICTWO

- Altkorn, J. (2005). Marketing w turystyce [Marketing in tourism]. Warszawa: Wyd. Nauk. PWN [in Polish].
- Arnberger, A., Haider, W. (2005). Social effects on crowding preferences of urban forest visitors. *Urban For. Urban Green.*, 3(3–4), 125–136.
- Arnberger, A. (2006). Recreation use of urban forests: An inter-area comparison. *Urban For. Urban Green.*, 4(3–4), 135–144.
- Bielecka, K., Parzonko, A. J. (2016). Preferencje osób starszych uczestniczących w wyjazdach turystycznych [Preferences of senior tourists]. *J. Tourism Reg. Devel.*, 6, 5–12 [in Polish].
- Bielinis, L., Bielinis, E., Zawadzka, A., Omelan, A., Makowska, M., Kuszewska, K. (2016). Wykorzystanie terenów przyrodniczo cennych województwa warmińsko-mazurskiego w terapii lasem: konteksty, możliwości, ograniczenia [The use of areas of nature value in the Warmińsko-Mazurskie province in forest therapy: contexts, potential, limitations]. *Ekon. Środ.*, 1(56), 236–245 [in Polish].
- Danilewicz, A. (2006). Pojęcie silvarekreacji i silvaturystyki oraz ich umiejscowienie w terminologii turystycznej [The concept forest recreation and forest tourism and their position in tourism terminology]. *Turyzm*, 16(1), 85–91.
- Dudek, T. (2014). Potencjał rekreacyjny Magurskiego Parku Narodowego a rzeczywista liczba zwiedzających [Recreational potential of the Magurski National Park and the actual number of visitors]. *Sylvan*, 158(11), 875–879 [in Polish].
- Dudek, T. (2016). Potencjał rekreacyjny lasów podmiejskich Rzeszowa wobec zapotrzebowania na wypoczynek w lasach wśród mieszkańców województwa podkarpackiego [Recreational potential of Rzeszów suburban forests in view of the demand for recreation in forests among residents of the Podkarpackie Province]. *Sylvan*, 160(2), 169–176 [in Polish].
- Felczak, K., Mandziuk, A., Parzych, S. (2018). Ekonomiczne aspekty tworzenia produktów sylwaturystycznych na przykładzie Nadleśnictwa Smardzewice [Economic aspects of development of forest tourism products based on the Smardzewice Forest District]. *Stud. Mater. CEPL*, 20, 1(55), 62–70 [in Polish].
- Gałązka, M. (2017). Tourism in Kampinos National Park in the opinion of visitors. *Econ. Regional Stud.*, 10(2), 28–38. <https://doi.org/10.2478/ers-2017-0013>
- Janeczko, E., Jakubisová, M., Woźnicka, M., Fialova, J., Kotásková, P. (2016). Preferences of people with disabilities on wheelchairs in relation to forest trails for recreational in selected European countries. *Fol. For. Pol. Ser. A*, 58(3), 116–122.
- Janeczko, E., Woźnicka, M., Tomusiak, R., Dawidziuk, A., Kargul-Plewa, D., Janeczko, K. (2017). Preferencje społeczne dotyczące rekreacji w lasach Mazowieckiego Parku Krajobrazowego w latach 2000 i 2012 [Social preferences regarding recreation in forests of the Mazowiecki Landscape Park in 2000 and 2012]. *Sylvan*, 161(5), 422–429 [in Polish].
- Janeczko, E., Fialová, J., Woźnicka, M., Wojtan, R., Kotásková, P. (2017). Preferencje niepełnosprawnych na wózkach inwalidzkich w zakresie rekreacji w lasach Polski i Republiki Czeskiej [Preferences of disabled on wheelchairs in relation to forest recreation in Poland and Czech Republic]. *Sylvan*, 161(2), 170–176 [in Polish].
- Janeczko, E., Tomusiak, R., Woźnicka, M., Janeczko, K. (2018). Preferencje społeczne dotyczące biegania jako formy aktywnego spędzania czasu wolnego w lasach [Social preferences regarding running as a form of active leisure time in forests]. *Sylvan*, 162(4), 305–313 [in Polish].
- Janeczko, E., Fialová, J., Tomusiak, R., Woźnicka, M., Procházková, P. (2019). Bieganie jako forma rekreacji w lasach Polski i Republiki Czeskiej – zalety i wady [Running as a form of recreation in Polish and Czech forests – advantages and disadvantages]. *Sylvan*, 163(6), 522–528 [in Polish].
- Janusz, A., Piszczek, M. (2012). Udostępnianie lasów dla potrzeb turystyki i rekreacji na obszarze Regionalnej Dyrekcji Lasów Państwowych w Krakowie [Availability of forests for tourism and recreation within the area administered by the Regional Directorate of the State Forests in Krakow]. *Stud. Mater. CEPL*, 32(3), 52–60 [in Polish].
- Kaczyńska, A., Tulwin, P., Feliński, J., Frąckowiak, R., Mandziuk, A. (2018a). Nierynkowa wartość funkcji rekreacyjnych rezerwatu przyrody Skarpa Ursynowska [Non-market value of recreational functions of the Skarpa Ursynowska nature reserve]. *Stud. Mater. CEPL*, 2(56), 177–189 [in Polish].

- Kaczyńska, A., Mandziuk, A., Parzych, S. (2018b). Rekreacyjna wartość Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Olsztyńskie” [The recreational value of the „Lasy Olsztyńskie” Promotional Forest Complex]. *Stud. Mater. CEPL*, 5(1), 71–78 [in Polish].
- Kikulski, J. (2008). Preferencje rekreacyjne i potrzeby zagospodarowania rekreacyjnego lasów nadleśnictw Iława i Dąbrowa (wyniki pierwszej części badań) [Preferences for recreation and recreational management needs for forests in the Iława and Dąbrowa Forest Districts (results of the first part of the research)]. *Sylvan*, 152(5), 60–71 [in Polish].
- Kikulski, J. (2015). Preferencje społeczne w zakresie czasu wypoczynku w lasach obrębów Warlubie i Drwęca [Social preferences for recreation in forests within the Warlubie and Drwęca Forests Districts]. *Zarz. Ochr. Przyr. Las.*, 9, 76–85 [in Polish].
- Kościk, B. (2000). Wycena środowiska przyrodniczego [Valuation of the natural environment]. Lublin: Wyd. AR [in Polish].
- Kowalewski, M. (2018). Potencjał turystyczny Nadleśnictwa Rudka w opinii społeczności lokalnej [Tourism potential of the Rudka Forest District in the opinion of its residents]. *J. Tourism Reg. Devel.*, 9, 33–43 [in Polish].
- Kozuch, A., Piszczek, M., Kuc, M. (2015). Evaluation of the commitment of the Krakow Regional Directorate of State Forests and its organizational units to the development of recreational and tourist forest functions. *Leśn. Pr. Bad.*, 76(2), 144–152.
- Mandziuk, A. (2010). Las i jego funkcje jako produkt turystyczny [The forest and its functions as a tourism product]. W: *Wielokierunkowość badań w rolnictwie i leśnictwie*. Kraków: Wyd. UR [in Polish].
- Mandziuk, A. (2011). Walory przyrodnicze i kulturowe lasów jako element produktu sylwaturystycznego [Natural and cultural values of forests as a component of sylvaturism product]. *Episteme*, 12, 45–49 [in Polish].
- Mandziuk, A. (2013). Poziom aktywności turystycznej a produkty sylwaturystyczne Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Janowskie” – aspekty ekonomiczne [The level of tourist activity and forest tourism products of the Janowskie Forests Promotional Forest Complex – economic aspects]. *Stud. Mater. CEPL*, 15, 1(34), 199–206 [in Polish].
- Mandziuk, A. (2014). Wycena wybranej grupy pozaprodukcyjnych funkcji lasu na przykładzie Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Janowskie” [Valuation of a selected group of non-production forest uses based on the Janowskie Forests Promotional Forest Complex]. Pr. dokt. Wydział Leśny SGGW, Warszawa [in Polish].
- Mandziuk, A. (2015). Preferencje turystów odwiedzających Leśny Kompleks Promocyjny „Lasy Janowskie” – aspekty ekonomiczne [Preferences of tourists visiting the Janowskie Forests Promotional Forest Complex – economic aspects]. *Stud. Mater. CEPL*, 17, 4(45), 148–154 [in Polish].
- Mandziuk, A., Janeczko, K. (2009). Turystyczne i rekreacyjne funkcje lasu w aspekcie marketingowym [Tourism and recreational functions of forests in terms of marketing]. *Stud. Mater. CEPL*, 4(23), 65–71 [in Polish].
- Mandziuk, A., Parzych, S. (2017). Wartość funkcji rekreacyjnej Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Janowskie” [Value of recreational functions of the Janowskie Forest Promotional Forest Complex]. *Zarz. Ochr. Przyr. Las.*, 11, 251–261 [in Polish].
- Mandziuk, A., Kikulski, J., Parzych, S. (2019). Społeczne potrzeby i preferencje w zakresie wypoczynku na terenach chronionych na przykładzie rezerwatu przyrody „Nad Tanwią” [Social needs and preferences for recreation in protected areas based on the „Nad Tanwią” nature reserve – a case study]. *Sylvan*, 163(12), 1016–1024 [in Polish].
- Mazurek-Kusiak, A. (2016). Ocena infrastruktury turystycznej oraz promocja produktów turystycznych Parku Krajobrazowego „Lasy Janowskie” [Evaluation of tourism infrastructure and promotion of tourism products in the Janowskie Forests Landscape Park]. *Ekon. Środ.*, 1(56), 156–166 [in Polish].
- Muszyński, Z., Kozioł, L. (2013). Atrakcyjność turystyczna dóbr przyrody w lasach polskich [Tourist attractiveness of nature goods in Polish forests]. *Zesz. Nauk. WSE Tarn.*, 2(1), 87–102 [in Polish].
- Nawrot, Ł., Szymański, M. (2009). Znaczenie funkcji turystycznej w gospodarce Lasów Państwowych na przykładzie Leśnego Kompleksu Promocyjnego „Lasy Rychtałskie” [Significance of the tourist function in the economy of the State Forests based on the Lasy Rychtałskie Promotional Forest Complex]. *Stud. Mater. CEPL*, 4(23), 72–78 [in Polish].
- Pieniążek, M., Koproń, J., Bornikowska, A. (2016). Rozwój rynku usług turystycznych i rekreacyjnych w Polsce [Development of the market of tourism and recreational services in Poland]. *Autobusy*, 12, 220 [in Polish].
- Pikus, A., Rother, M. (2015). Działania w zakresie turystycznego i rekreacyjnego udostępniania lasu prowadzone przez Wydział Edukacji i Udostępniania Lasu w DGLP [Activities in the field of tourism and recreational use of forests conducted by the Department of Education and Forest Accessibility in DGLP]. *Stud. Mater. CEPL*, 45(4), 252–256 [in Polish].
- Płotkowski, L. (1995). Pieniężna wycena nierynkowych dóbr, świadczeń i użyteczności leśnych [Monetary valuation of

- non-market goods, benefits and forest environmental services]. *Sylvan*, 139(11), 5–27 [in Polish].
- Raszyński, K. (2018). Turystyczne i rekreacyjne funkcje lasu jako element produktu turystycznego na przykładzie Nadleśnictwa Jabłonna [Tourism and recreational functions of the forest as a component of the tourism product based on the Jabłonna Forest District]. Pr. dypl. Wyzd. Leśn. SGGW, Warszawa [in Polish].
- Skłodowski, J., Gołos, P., Skłodowski, M., Ożga, W. (2013). The preferences of visitors to selected forest areas for tourism and recreational purposes. *Leśn. Pr. Bad.*, 74(4), 293–305.
- Sławski, M., Sławska, M. (2009). Las jako miejsce wypoczynku i rekreacji – analiza oczekiwań społecznych na przykładzie gminy Rogów [Forest as a recreation area – analysis of social expectations in the Rogów commune]. *Stud. Mater. CEPL*, 4(23), 140–150 [in Polish].
- Smoleński, M. (2015). Białystok inhabitants' preferences concerning forest recreational services – the need for landscape diversity. *Leśn. Pr. Bad.*, 76(4), 341–349.
- Smoleński, M. (2016). Białystok inhabitants' preferences concerning forest recreational services – the need for physical activity. *Leśn. Pr. Bad.*, 77(3), 204–211.
- Sprawozdanie finansowo-gospodarcze za rok 2018 [Financial and economic report for 2018] (2019). Warszawa: DGLP [in Polish].
- Święch, M. (2018). Możliwości kreowania produktu turystycznego na przykładzie Nadleśnictwa Celestynów [Potential for development of a tourism product based on the Celestynów Forest District]. Pr. dypl. Wyzd. Leśn. SGGW, Warszawa [in Polish].
- Taylor, C. L., Adamowicz, W. L., Luckert, M. K. (2003). Preferences over the timing of forest resource use. *J. For. Econ.*, 9(3), 223–240.
- White, P. C. L., Lovett, J. C. (1999). Public preferences and willingness-to-pay for nature conservation in the North York Moors National Park, UK. *Environ. Manag.*, 55(1), 1–13.
- Woźnicka, M. (2017). Turystyka i rekreacja osób niepełnosprawnych i starszych na terenach niezurbanizowanych [Tourism and recreation of disabled and elderly people in non-urbanized areas]. W: E. Janeczko-Woźnicka (red.), *Turystyka i rekreacja na terenach niezurbanizowanych w rozwoju zrównoważonym* (s. 203–219). Warszawa: Katedra Użytkowania Lasu SGGW [in Polish].
- Woźnicka, M., Kargul-Plewa, D. (2017). Forest landscape and the recreational needs of people with disabilities – Polish State Forest case study. *For. Landsc. Manag.*, 1, 78–84.
- Zandersen, M., Tol, R. S. J. (2009). A meta-analysis of forest recreation values in Europe. *J. For. Econ.*, 15, 109–130.
- Zielony, R., Kliczkowska, A. (2012). Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski 2010 [Nature and forest regionalization of Poland 2010]. Warszawa: CILP [in Polish].

RECREATION IN FOREST AREAS – TOURISTS' PREFERENCES AND COSTS OF VISITS BASED ON THE CELESTYNÓW FOREST DISTRICT

ABSTRACT

The purpose of the study was to determine tourists' preferences regarding recreation in the Celestynów Forest District and to determine costs incurred by them. The survey was conducted in November 2017 on a group of 64 adult respondents, at the Forest Education Center and on educational trails. Respondents were asked about their preferences related to recreation in terms of their motivation for arrival, frequency of visits, duration of their stay and costs associated with a visit to this area. The costs of stay were analysed taking into account the costs of travel, meals, accommodation and other expenses, broken down into 1-day, 2-day and 3-day visits. The main reason for the respondents' arrival was connected with their interests (31%) and recreation (27%). Most respondents (69%) preferred a 1-day stay. Considering the overall cost of the visit, the largest group were tourists who spent less than PLN 50 (40%). Most often (35%) respondents declared that they incurred costs from PLN 20 to PLN 30, for accommodation from PLN 41 to PLN 80 (20%), for travel – less than PLN 50 (39%), and 49% of tourists indicated that they had incurred additional expenses, most often to purchase souvenirs (36%). The study confirmed that forests are a popular place for recreation of the population and tourist attractions found in the Celestynów Forest District constitute the basis for tourism development and potentially for new forest tourism products in this region.

Keywords: social preferences, recreation, forest areas, costs of leisure, tourism product, Celestynów Forest District